

POHJANMAAN JÄTELAUTAKUNNAN SELVITYS KIINTEISTÖN HALTIJAN JÄRJESTÄMÄSTÄ LIETTEENKULJETUKSESTA

1. JOHDANTO

1.1 YLEISTÄ

Uusi tarkistettu jätelaki (646/2011) astui voimaan 1.5.2012. Uuden jätelain siirtymäsäännöksessä 149 § edellytetään, että jätteenkuljetusjärjestelmä tarkastellaan¹, jos jätteenkuljetukset on järjestetty sopimusperusteisina ts. kiinteistön haltijan järjestäminä jätteenkuljetuksina². Edellytyksenä kiinteistön haltijan järjestämien jätteenkuljetusten jatkumiselle on, että jätelain 37 §:ssä olevat ehdot täyttyvät.

Pohjanmaan jätelautakunnan toiminta-alueella olevat kunnat ovat siirtäneet päätösvallan jätteenkuljetuksia koskevissa asioissa yhteiselle jätteenkäsittelyviranomaiselle eli Pohjanmaan jätelautakunnalle. Jätelain 149 § mukaan Pohjanmaan jätelautakunnan on katsottava mahdollisuuksia järjestää jätteenkuljetus 37 § ehtojen mukaan ja päättää tästä ennen 1.5.2013. Päätös siitä, että mahdollisuuksia löytyy kiinteistön haltijan järjestämille jätteenkuljetuksille, on poikkeus kunnan järjestämästä kuljetusjärjestelmästä (Jätelaki 36 §).

Uuden jätelain mukaan siirtymäaika kuljetusjärjestelmän muuttamiselle kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen on vähintään kolme ja korkeintaan viisi vuotta päätöksestä että jätelain ehdot kiinteistön haltijan järjestämälle jätteenkuljetukselle eivät täyty tai täyttyvät vain osittain.

Tämän asiakirjan/selvityksen tarkoituksena on toimia Pohjanmaan jätelautakunnan päätöstenteon pohjana, kun kyseessä on lietteenkuljetuksen jatkuminen kiinteistön haltijan järjestämänä.

¹ Koskee jätteenkuljetuksia, jotka kunta on velvollinen järjestämään, määritetään Jätelain 32 § 1 momentissa.

² Uudessa jätelaissa määritelmä ”sopimusperusteinen jätteenkuljetus” on korvattu määritelmällä ”kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus”.

1.2 SELVITYKSEN RAJAUS

Pohjanmaan jätelautakunnan selvitys ja ajankohtainen päätös kuljetusjärjestelmästä rajataan sako- ja umpikaivolietteen kuljetuksiin seuraavista kiinteistöistä/yksiköistä:

- vakituiset asuntokiinteistöt
- sosiaali- ja terveyshuolto
- koulutus (koulut)
- julkisyhteisöjen ja julkisoikeudellisten yhdistysten hallinto- ja palveluyksiköt

Tulee huomioida, että tämä selvitys ei koske kiinteistöjä jotka ovat suoraan kytkettynä kunnalliseen viemäriverkoston (ilman erillistä välikaivoa).

1.3 TAUSTOJA

Jäsenkunnat ovat siirtäneet oikeuden päättää toiminta-alueen kuljetusjärjestelmistä Pohjanmaan jätelautakunnalle. Tämä on vahvistettu jäsenkuntien valtuuston hyväksymässä johtosäännössä.

Pohjanmaan jätelautakunta on laatinut toimialueelle lietteenkäsittelysuunnitelman (§ 21, 6.5.2011). Suunnitelmaa on hyödynnetty toimialueen nykyistä lietteen keräystä ja käsittelyn kehittämisessä.

1.4 VASTUUNJAKO

Pohjanmaan jätekunnalla on viranomaisvastuu jokaisen jäsenkunnan kunnallisesta jätteenkäsittelystä. Käyttämällä julkista valtaa Pohjanmaan jätelautakunta valvoo kotitalouksien ja kuntien etuja jätteenkäsittelykysymyksissä. Pohjanmaan jätelautakunnan tehtävät on vahvistettu, sen mukaan mitä on säädetty jätelaissa ja lautakunnan ohjeissa. Ohjeissa mainittujen päätehtävien lisäksi Pohjanmaan jätelautakunnan tehtäviin kuuluu valmistella ja seurata kuntien jättepoliittista toimintaohjelmaa.

Kunnallisten jätteenkäsittelyviranomaisten kotitalouksien edunvalvontaan kuuluu toiminta-alueen palveluasteen määrittäminen, kohtuuttomien kunnallisten jätemaksujen alentaminen, ehtojen määrittäminen jätteenkuljetuksille sekä oikeus saada tietoja kuntien vastuulla olevista jätteenkuljetuksista.³

³ Jätelaki 5. luku.

Ab Ekorosk Oy vastaa operatiivisesta toiminnasta ts. kunnallisen jätteen vastaanotosta ja käsittelystä. Ekoroskin tehtäviin kuuluu myös muun muassa tiedotustoiminta ja kunnallisten jätemaksujen laskutus Pohjanmaan jätelautakunnan puolesta. Varsinainen lietteen vastaanotto ja käsittely toimialueella tapahtuu pääasiallisesti Pohjanmaan Biokaasu Oy:n Kokkolassa sijaitsevassa laitoksessa. Toissijaisina vastaanotto ja käsittelylaitoksina toimivat kunnalliset jätevedenpuhdistuslaitokset sekä sopimispohjaisesti kaksi yksityistä vastaanotto- ja käsittelylaitosta.

Luettelo alueen sako- ja umpikaivolietteen vastaanotto- ja käsittelypaikoista:

- Evijärvi: Evijärven kunnan jätevedenpuhdistamo
- Kauhava: Kauhavan jätevedenpuhdistamo
- Kauhava: Korttesjärven jätevedenpuhdistamo
- Kauhava: Voltin jätevedenpuhdistamo
- Kauhava: Perälä Pauli (ainoastaan omilta asiakkailta kerätty liete)
- Kaustinen: KVT-Vesihuolto Oy:n laitos
- Pietarsaari: Alheda jätevedenpuhdistamo
- Kokkola: Pohjanmaan Biokaasu Oy:n biokaasulaitos
- Kruunupyy, jätevedenpuhdistamo
- Uusikaarlepyy: Ab Slamson Oy, Munsala (ainoastaan omilta asiakkailta kerätty liete)
- Vöyri, Oravaisten jätevedenpuhdistamo

1.5 LAINSÄÄDÄNTÖ

32 §

Kunnan velvollisuus järjestää jätehuolto

Kunnan on järjestettävä seuraavien, muiden kuin vaarallisten jätteiden jätehuolto:

- 1) vakinaisessa asunnossa, vapaa-ajan asunnossa, asuntolassa ja muussa asumisessa syntyvä jäte, mukaan lukien sako- ja umpikaivoliete;
- 2) sosiaali- ja terveystalouksissa ja koulutustoiminnassa syntyvä yhdyskuntajäte;
- 3) valtion, kuntien, seurakuntien ja muiden julkisoikeudellisten yhteisöjen sekä julkisoikeudellisten yhdistysten hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvä muu kuin 2 kohdassa tarkoitettu yhdyskuntajäte;

4) liikehuoneistossa syntyvä yhdyskuntajäte, joka kerätään kiinteistöllä yhdessä 1—3 kohdassa tarkoitetun jätteen kanssa;

5) muu yhdyskuntajäte, joka kerätään yhdessä 1—4 kohdassa tarkoitetun jätteen kanssa alueellisessa putkikeräys- tai muussa vastaavassa keräysjärjestelmässä.

Kunnan on lisäksi järjestettävä asumisessa syntyvän vaarallisen jätteen vastaanotto ja käsittely. Maa- ja metsätaloudessa syntyvän vaarallisen jätteen vastaanotto ja käsittely kuuluu kunnan vastuulle, jollei kysymys ole kohtuuttomasta määrästä jätettä.

Kunnan 1 ja 2 momentin mukainen velvollisuus ei koske jätettä, joka toimitetaan 6 tai 7 luvun mukaisesti tuottajan tai jakelijan järjestämään jätehuoltoon.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, mikä jäte ja missä toiminnoissa syntyvä jäte on 1 momentissa tarkoitettua jätettä

33 §

Kunnan velvollisuus järjestää jätehuolto toissijaisesti

Kunnan on järjestettävä muun kuin 32 §:ssä tarkoitetun jätteen jätehuolto, jos jätteen haltija tätä muun palvelutarjonnan puutteen vuoksi pyytää ja jäte laadultaan ja määrältään soveltuu kuljetettavaksi tai käsiteltäväksi kunnan jätehuoltojärjestelmässä. Jos kysymyksessä on jatkuvasti ja säännöllisesti tarvittava jätehuoltopalvelu, kunnan on tehtävä jätteen haltijan kanssa sopimus, jonka kesto on enintään kolme vuotta kerrallaan.

34 §

Kunnan jätehuoltopalveluja koskevat laatuvaatimukset

Kunnan on jätehuollon järjestämisessä huolehdittava siitä, että:

- 1) käytettävissä on tarpeen mukaan kiinteistökohtainen jätteenkuljetus;
- 2) käytettävissä on riittävästi vaarallisen jätteen ja muun jätteen alueellisia vastaanottoaikoja, jotka ovat vaivattomasti jätteen tuottajien saavutettavissa;
- 3) käytettävissä on riittävän monipuoliset muut jätehuoltopalvelut, kuten etusijajärjestyksen mukainen mahdollisuus jätteen erilliskeräykseen;
- 4) jätteen keräys ja kuljetus järjestetään ja mitoitetaan siten, että ne vastaavat mahdollisimman hyvin syntyvän jätteen määrää ja laatua;
- 5) jätteenkuljetuksen ja jätteen alueellisen vastaanoton järjestelyistä tiedotetaan riittävästi ja riittävän usein.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettujen vastaanottoaikojen määrästä ja 4 kohdassa tarkoitettua keräyksen ja kuljetuksen järjestämisestä ja mitoittamisesta.

35 §

Kiinteistökohtaisen jätteenkuljetuksen järjestäminen

Kunnan on huolehdittava siitä, että 32 §:n 1 momentissa tarkoitettun jätteen kuljetus järjestetään kiinteistön haltijan järjestämästä vastaanottoaikasta 36 tai 37 §:n mukaisesti (kiinteistökohtainen jätteenkuljetus). Kunta voi lisäksi huolehtia 32 §:n 1 momentissa tarkoitettua toiminnassa syntyvän erilliskerätyn pakkausjätteen kiinteistökohtainen kuljetuksen järjestämisestä tuottajan järjestämään jätehuoltoon.

Kiinteistökohtainen jätteenkuljetus on järjestämistavasta riippumatta järjestettävä niin, että tarjolla on jätteen kuljetuspalveluja kattavasti ja luotettavasti sekä kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin.

Kiinteistökohtaisessa jätteenkuljetuksessa on noudatettava kunnan jätehuoltomääräyksiä. Jäte on toimitettava kunnan määräämään vastaanotto- tai käsittelypaikkaan.

Kunta voi päättää, että kiinteistökohtaista jätteenkuljetusta ei järjestetä alueella, jossa on hankalat kulkuyhteydet, vähän jätteen haltijoita tai vähän kuljetettavaa jätettä, jollei kuljetusta ole ympäristö- tai terveyssyistä pidettävä tarpeellisenä.

36 §

Kunnan järjestämä jätteenkuljetus

Kunnan on järjestettävä kiinteistökohtainen jätteenkuljetus, jollei 37 tai 41 §:stä muuta johdu (kunnan järjestämä jätteenkuljetus).

Jätteen saa kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa ottaa kuljetettavakseen vain kunta tai jätteen kuljettaja, joka toimii kunnan lukuun.

Hankkiessaan palveluja jätteenkuljetusta varten kunnan on noudatettava, mitä julkisista hankinnoista annetussa laissa (348/2007) säädetään. Hankinnassa on huolehdittava siitä, että palvelujen alue ja kesto määritellään sekä hankinnat ajoitetaan ottaen huomioon mainitun lain 2 §:ssä säädetyt periaatteet.

Kunnan on pyynnöstä annettava kiinteistön haltijalle tiedot kiinteistöltä kuljetettun jätteen määrästä ja toimituspaikasta jätelajeittain eriteltyinä.

37 §

Kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus

Kunta voi päättää, että kiinteistökohtainen jätteenkuljetus järjestetään kunnassa tai sen osassa siten, että kiinteistön haltija sopii siitä jätteen kuljettajan kanssa (kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus), jos:

- 1) näin järjestetty jätteenkuljetus täyttää 35 §:n 2 momentissa säädetyt edellytykset;
- 2) jätteenkuljetus edistää jätehuollon yleistä toimivuutta kunnassa, tukee jätehuollon alueellista kehittämistä eikä aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle;
- 3) päätöksen vaikutukset arvioidaan kokonaisuutena myönteisiksi ottaen erityisesti huomioon vaikutukset kotitalouksien asemaan sekä yritysten ja viranomaisten toimintaan.

Kunta voi päättää, että kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus koskee lajiltaan tai laadultaan tiettyntyyppistä jätettä.

Kunnan on seurattava ja valvottava 1 momentissa tarkoitetun päätöksen täytäntöönpanoa ja sen edellytysten täyttymistä sekä tarvittaessa käsiteltävä jätteenkuljetusta koskeva asia uudelleen.

149 §

Aikaisempien säännösten soveltaminen

Asiat, jotka ovat vireillä, kun tämä laki astuu voimaan, käsitellään voimassa olevien säännösten mukaan.

Jätteen kansainväliseen siirtoon, jonka Suomen ympäristökeskus on hyväksynyt tai siirtoon, josta sille on ilmoitettu ennen tämän lain voimaantuloa ja josta vastaanottomaan toimivaltainen viranomais on antanut vastaanottovahvistuksen, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Jos muutoksenhakutuomioistuin tämän lain voimaan tullessa vireillä olevassa asiassa kumoaa päätöksen, johon on sovellettava tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä, ja palauttaa asian kokonaisuudessaan uudelleen käsiteltäväksi, asia käsitellään ja ratkaistaan tämän lain säännösten mukaisesti.

Kunnan, jossa vuoden 1993 jätelaissa tarkoitettu järjestetty jätteenkuljetus tämän lain voimaan tullessa hoidetaan sopimusperusteisena jätteenkuljetuksena, on tarkasteltava jätteenkuljetuksen järjestämistä tämän lain 37 §:n 1 momentissa säädettyjen kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen edellytysten perusteella ja tehtävä asiassa päätös viimeistään vuoden kuluessa lain voimaantulosta. Jos päätöksellä siirrytään kiinteistön haltijan järjestämästä jätteenkuljetuksesta kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen, päätöksessä on määrättävä kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen lakkaamisesta, joka voi tapahtua aikaisintaan kolmen vuoden kuluttua päätöksen tekemisestä ja viimeistään viiden vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

Kunnan, jossa vuoden 1993 jätelaissa tarkoitettu järjestetty jätteenkuljetus tämän lain voimaan tullessa hoidetaan sopimusperusteisena jätteenkuljetuksena, on järjestettävä jätteenkuljetus tämän lain 36 tai 37 §:n mukaisesti viiden vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta.

Kaatopaikkaan ja muuhun jätteen käsittelypaikkaan, jonka toiminta on lopetettu ennen 1 päivää tammikuuta 1994 ja roskaantumiseen, joka on tapahtunut ennen 1 päivää tammikuuta 1994 sovelletaan ennen vuoden 1993 jätelain voimaantuloa voimassa olleita säännöksiä.

2 KULJETUSJÄRJESTELMÄN KUVAUS

2.1 KUNNAN JÄRJESTÄMÄ JÄTTEENKULJETUS

Jätelain mukaan kuntien järjestämä kuljetusjärjestelmä on ensisijainen⁴ kuljetusjärjestelmä jätelain 32 § kuvatulle kiinteistökohtaisille jätteenkuljetuksille. Tällä hetkellä lietteenkuljetukset ovat kunnan järjestämät ainoastaan kunnallisten jätehuoltoyhtiöiden Lakeuden Etapin⁵ ja Rouskiksen toimialueilla. Rouskiksen toimialueen lietteenkuljetukset ovat kunnan järjestämät ainoastaan Kemiönsaaren osalta.

Kuntien järjestämässä jätteenkuljetuksessa ainoastaan kunta tai kunnan puolesta toimiva jätteiden kuljettaja saa kuljettaa jätteitä.

Kuntien jätteenkuljetusten hankinnan on noudatettava Lakia julkisista hankinnoista (348/2007). Kuntien jätteenkuljetusten hankinta on toteutettava tavalla, joka mahdollistaa pienempien, ainoastaan yhden auton kuljetuskalustolla ajavien kuljetusliikkeiden tarjousten jätön urakka-alueesta.

2.2 KIIINTEISTÖN HALTIJAN JÄRJESTÄMÄ JÄTTEENKULJETUS

Jätelain mukaan kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus on toissijainen kuljetusjärjestelmä ja sen on täytettävä jätelain 35. ja 37. § määrätyt ehdot.

Kunta (Pohjanmaan jätelautakunta) voi päättää, että kunnassa tai osassa kuntaa järjestetään kiinteistökohtainen jätteenkuljetus, niin että kiinteistön haltija sopii siitä

⁴ Kuljetusjärjestelmien etuoikeusjärjestys on ollut voimassa myös aikaisemman jätelain 10 § (1072/1993)

⁵ Laupualla ja Kurikassa lietteenkuljetukset ovat sopimusperusteiset 31.12.2013 asti.

jätteenkuljetusliikkeen kanssa (kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus), jos seuraavat ehdot täyttyvät:

1. Kiinteistökohtainen jätteenkuljetus on järjestämistavasta riippumatta järjestettävä niin, että tarjolla on jätteenkuljetuspalveluja kattavasti ja luotettavasti sekä kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin. (Jätelaki 35 § mom. 2).
2. Jätteenkuljetus edistää jätehuollon yleistä toimivuutta kunnassa, tukee jätehuollon alueellista kehittämistä eikä aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle (Jätelaki 37 § mom. 1 kohta 2).
3. Päätöksen vaikutukset arvioidaan kokonaisuutena myönteisiksi ottaen erityisesti huomioon vaikutukset kotitalouksien asemaan sekä yritysten ja viranomaisten toimintaan. (Jätelaki 37 § mom. 1 kohta 3).

Lisäksi kunta (Pohjanmaan jätelautakunta) voi päättää, että kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus koskee tietyn tyyppistä tai tietyn laatuista jätettä. Pohjanmaan jätelautakunnan on noudatettava ja valvottava päätöstä kiinteistön haltijan järjestämästä jätteenkuljetuksesta. Jos laissa säädetyt ehdot eivät täyty kiinteistön haltijan järjestämissä jätteenkuljetuksissa, jätelautakunnan on tarvittaessa käsiteltävä jätteenkuljetuskysymystä uudelleen.

3 NYKYTILANNE

3.1 KIINTEISTÖJÄ JOISSA SYNTYY JÄTETTÄ

Pohjanmaan jätelautakunnan toiminta-alueella on suun. 29.200 asuntokiinteistöä joiden jätevedet johdatetaan yhteen tai useampaan kiinteistöllä sijaitsevaan liete-kaivoon.⁶ Karkea arvio on, että 55-60 % kiinteistöistä on liitetty suoraan kunnalliseen viemäriverkostoon.

3.2 VASTAANOTTOPAIKAT

Kokkolassa sijaitseva kunnallinen biokaasulaitos Pohjanmaan Biokaasu Oy vastaanottaa suurimman osan alueen lietteistä, noin 40 %. Muut alueen lokakaivolietteen vastaanotto- paikat:

- Evijärvi: Evijärven kunnan jätevedenpuhdistamo
- Kauhava: Alahärmän, Kauhavan ja Korttesjärven jätevedenpuhdistamot, T:mi Perälä Pauli

⁶ Luku perustuu jätehuoltorekisterissä oleviin tietoihin kiinteistöjen sako- ja umpikaivoista.

- Kaustinen: KVT-Vesihuolto Oy:n laitos
- Pietarsaari: Alheda jätevedenpuhdistamo
- Kruunupyy, jätevedenpuhdistamo
- Uusikaarlepyy: Ab Slamson Oy, Munsala
- Vöyri, Oravaisten jätevedenpuhdistamo

3.3 LIETEKAIVOJEN TYHJENNYKSET

Lietekaivojen tyhjennystiheydet määrätään kunnallisissa jätehuoltomääräyksissä. Jätehuoltomääräysten mukaan tulee kiinteistö haltijan huolehtia, että lietekaivot tyhjenetään vähintään kerran vuodessa. Kaivotyypistä ja tilavuudesta johtuen on todellinen tyhjennystarve useampi kuin kerran vuodessa suurelle osalle kiinteistöistä. Kiinteistön lietekaivon/lietekaivojen tyhjentämisellä useammin kuin kerran vuodessa voi olla suuri käytännön merkitys, mikäli halutaan varmistaa imetyskenttäjärjestelmän tai pienpuhdistamon toimivuutta. Umpikaivon tyhjennystarve kaksi tai useamman kerran vuodessa johtuu kaivon rajoitetusta tilavuudesta. Suuri osa asuinkiinteistöjen lietekaivoista tyhjenetään säännöllisesti urakoitsijan kanssa toistaiseksi voimassa olevan tehdyn tyhjennyssopimuksen mukaisesti.

4 KOTITALOUKSIEN ASEMA

4.1 PALVELUJEN SAATAVUUS

Pohjanmaan jätelautakunnan perustehtäviin kuuluu varmistaa, että kotitalouksille tarjotaan kunnallisia jätteenkäsittelypalveluja. Kunnalliseen jätteenkäsittelyyn kuuluu kiinteistökohtaisten täydellisten ja luotettavien jätteenkuljetuspalveluiden saatavuus kohtuullisin ja yhdenvertaisin ehdoin.⁷ Kunnallisena jätteenkäsittelyviranomaisena Pohjanmaan jätelautakunnan velvollisuuksiin kuuluu myös taloudellisissa vaikeuksissa olevien kotitalouksien jätteenkuljetusten varmistaminen ts. varmistaa kunnan jäsenten subjektiivinen oikeus laissa säädettyyn kunnallistekniseen huoltoon.

Kotitalouksilla on saatavilla kattavat lietekaivotyhjennyspalveluja toiminta-alueella. Toimialueella on 41 rekisteröityä kuljetusyriytystä jotka suorittavat asuin- ja vapaa-ajan kiinteistöjen lietekaivojen tyhjennyksiä. Palvelujen saatavuus voi olla ajallisesti rajoitettu eritoten vapaa-ajan asutusalueilla osan kalenterivuodesta, johtuen tiestön heikosta kunnosta.

⁷ Jätelaki 35 § 2 mom.

4.2 LIETEKULJETUSTEN HINNOITTELU JA KOHTUUS

Toiminta-alueella on hintaeroja eri kuljetusliikkeiden ja alueiden välillä. Kuljetusliikkeiden antamien tietojen mukaan asuinkiinteistön lietekaivon keskimääräinen tyhjennys hinta koko toimialueella on noin 45 € + alv. Kokkolassa keskimääräinen tyhjennys hinta on 40 € + alv.

Verrattuna Lakeuden Jätelautakunnan vahvistamaan kunnalliseen kuljetushintaan 58,71 € + alv, voidaan pitää lietekuljetuksien hinnoittelua kohtuullisena Pohjanmaan jätelautakunnan toimialueella.

4.3 KULJETUSYRITYSTEN PALVELUN LAATU

4.3.1 NYKYTILANNE

Toimialueen lietteenkuljetusyritysten palveluiden laatu kotitalouksille pidetään hyvinä.

Useat kuljetusyritykset tarjoavat kiinteistönhaltijoille jatkuvia sopimuksia kiinteistön lietekaivon säännöllisistä tyhjennyksistä. Yksi käytännön etu näillä säännöllisillä kaivontyhjennyksillä on, että tällä tavalla estetään kiinteistön viemäröinnin tukoksia tai imetyskentän ennenaikaista liettymistä. Eräiden kuljetusyrityksien palvelutarjontaan kuuluu myös viemärihuuhtelut. Useat kuljetusyritykset ovat ilmoittaneet, että heillä on äkillisten ongelmatilanteiden varalta valmiudet suorittaa lietekaivontyhjennyksiä kiinteistöillä vuorokauden ympäri seitsemän päivää viikossa.

Varsinaisia puutteita kuljetusyritysten palveluissa ei ole tullut jätelautakunnan tietoon. Epäselviä tilanteita on syntynyt lähinnä näkemys erolla kiinteistönhaltijan ja urakoitsijan välillä liittyen lietekaivon tilavuudesta tai kaivotyypistä.

4.3.2 KUNTIEN JÄRJESTÄMÄN JÄTTEENKULJETUKSEN LAATUVAATIMUKSTEN VERTAILU

Mahdollinen siirtyminen kuntien järjestämiin jätteenkuljetuksiin merkitsisi, että Pohjanmaan jätelautakunta vahvistaa ensisijaiset laatuvaatimukset varsinaisille jätteenkuljetuksille määritetyissä kunnallisissa hankintaehdoissa.

Todennäköiset kiinteistöjen jätteenkuljetusten laatuvaatimukset mahdollisessa siirtymisessä kuntien järjestämiin jätteenkuljetuksiin (koskisi myös alihankkijoita):

- Kuljetusvälineitä koskevat ympäristövaatimukset
- Ajoneuvokohtaiset ajotietokoneet tyhjennysten seurantaan varten etukäteen optimoiduilla ajoreiteillä.
- Velvollisuus raportoida poikkeavista tilanteista.
- Bonusjärjestelmä urakoitsijoille.

Mahdollinen siirtyminen kunnallisesti järjestettyyn jätteenkuljetukseen merkitsisi yllä mainitun lisäksi seuraavia parannuksia kotitalouksien palveluiden laadussa:

- Yhtenäinen laskutus koko toiminta-alueella
- Kotitalouksien asiakasneuvonta keskitetään yhteen paikkaan.
- Kotitalouksille annettavan tiedon laatu paranee.

5 KUNTIEN, VIRANOMAISTEN JA KUNNALLISEN JÄTEHUOLTOYHTIÖN ASEMA

Jätelaissa edellytetään, että kiinteistön haltijan järjestämät jätteenkuljetukset edistävät jätehuollon yleistä tehtävää ja tukevat alueellisen jätehuollon kehitystä.⁸ Tällä tarkoitetaan viranomaisten mahdollisuuksia käytännössä seurata ja valvoa liete-kaivojen tyhjennykset ja lietekuljetukset sekä miten eri kuljetusjärjestelmät vaikuttavat kunnallisen jäteyhtiön toiminnan kehittämiseen.

5.1 KUNTIEN ASEMA

Kulloistenkin kuntien ympäristönsuojeluviranomaisille, ts. ympäristölautakunnille tai vastaaville, on määrätty kunnallisen jätehuollon valvontavastuu. Jätehuollon valvontaa ei voida siirtää kunnalliselle jätteenhuoltoviranomaiselle.

Suurin tähänastinen puute liittyen kiinteistöjen liete-kaivotyhjennyksien valvontaan on ollut kaivorekisterin puuttuminen. Toisin sanoin rekisteri mistä saadaan valvontatietoja valvontaviranomaisille, esimerkiksi tiedot niistä kotitalouksista joiden liete-kaivot ei tyhjenetä kunnallisten jätehuoltomääräysten mukaisesti. Kaivorekisterin puuttuminen korjaantui 1.5.2012, kun rekisteri kiinteistöjen liete-kaivoista ja tyhjennyksistä otettiin

⁸ Jätelaki 37 §

käyttöön osana Pohjanmaan jätelautakunnan hallinnoimaa jätehuoltorekisteriä. Valitettavasti liete-kaivorekisterin tiedot ovat yhä puutteelliset ja ovat hyödynnettävissä kuntien valvontaa varten aikaisintaan syksyllä 2013.⁹ Lietekaivorekisterin kautta saadaan myös tiedot missä laajuudessa kotitalouksien liete-kaivojen tyhjennykset suorittavat epäviralliset, ei-rekisteröidyt urakoitsijat.

Pohjanmaan jätelautakunnan kyselyyn kuntien viranhaltijoille jotka vastaa jätehuollon valvonta-asioista. Kyselyssä haluttiin selvittää mielipiteet, miten mahdollinen siirtyminen kunnan järjestämään lietteen- kuljetukseen vaikuttaisi valvontaan sekä kuvaus mahdollisista ongelmatilanteista asuinkiinteistöjen liete-kaivojen tyhjennysten yhteydessä. Määräaikaan mennessä tuli vastauksia kuudesta kunnasta. Kolmessa vastauksessa kiinnitettiin huomiota luvattomiin tyhjentämiseen ja luvattomaan peltolevitykseen. Kolmessa vastauksessa todettiin, myös että valvonnan laatu paranisi, mikäli lietteen- kuljetukset olisivat kunnan järjestämät. Kahdessa vastauksessa todettiin, että kuljetusjärjestelmällä ei vaikuta valvonnan laatuun, vaan valvontatietojen saatavuus.

Kuljetusjärjestelmä vaikuttaa myös niihin resursseihin, joita yksittäiset kunnat tarvitsevat omien kiinteistöjensä jätteen- kuljetusten hankintaan. Tässä yhteydessä tulee kuitenkin huomioida, että kuntien hankintamenettelyt liete-kaivotyhjennyksien osalta vaatii vähemmän resursseja kuin mitä tavanomaisen jätehuollon hankinnoissa. Tämän selittyy mm. sillä, että huomattava osa kuntien kiinteistömassasta on kytketty suoraan kunnalliseen viemäriverkostoon. Kokkolan kaupunki poikkeaa kuitenkin tässä yhteydessä toimialueen muista kunnista.

5.2 KUNNALLISEN JÄTEHUOLTOYHTIÖN ASEMA

Eri kuljetusjärjestelmät vaikuttavat eri tavoin Pohjanmaan jätelautakunnan toimintaan ts. Jätelaissa määrättyjen tehtävien hoitamiseen ja jäsenkuntien Pohjanmaan jätelautakunnalle antamien ohjeiden mukaisten tehtävien hoitamiseen.

Kunnallinen viranomaisvastuu asumisessa syntyvän liete-kaivolietteen keräyksestä ja käsittelystä siirtyi vuonna 2007 Pohjanmaan jätelautakunnalle lakimuutoksen johdosta. Kyseinen lakimuutoksen implementointia on toteutettu asteittain.

Kunnallisesti järjestetty jätteen- kuljetus parantaisi Pohjanmaan jätelautakunnan jäte-asteioiden tyhjennysten, jätteiden kuljetusten ja jätevirtojen valvontaa ainoastaan tiettyyn asteeseen asti. Valvonnan tämän hetkiset puutteet ovat laadultaan sellaiset että

⁹ Rekisteritiedot asuinkiinteistöjen liete-kaivotyhjennyksistä tulee kattaa vähintään vuoden ajanjakson, jotta voidaan todeta asuinkiinteistöjen toimivan vastoin mitä säädetään jätehuoltomääräyksissä liete-kaivojen tyhjennysajoista.

kuljetusjärjestelmän muutoksella ei saavutettaisi huomioitavia parannuksia, koska puutteet kohdistuvat lietekuljetuksiin jotka suorittavat epäviralliset, ei-rekisteröidyt urakoitsijat. Näihin ns. laittomiin lietekuljetuksiin voidaan puuttua valvontaviranomaisten aktiivisuudella sekä osittain kotitalouksiin suunnatulla tiedottamisella.

5.3 KUNNALLISEN JÄTEHUOLTOYHTIÖN ASEMA

Kunnallisen jätehuoltoyhtiön Ekorosk Oy:n hallitus on Pohjanmaan jätelautakunnan pyynnöstä jättänyt lausunnon lietekuljetuksista.

Ekoroskin lausunnossa, päiväys 22.3..2013, korostetaan, että lietekaivolietteen käsittely ja käsittelymaksujen laskutus ovat nykymuodossaan olleet Ekoroskin hallinnassa 1.5.2013 alkaen. Koska nykyinen järjestelmä on ollut käytössä vajaa vuoden, on vielä liian aikaista tehdä johtopäätöksiä järjestelmän toimivuudesta ja mahdollisista puutteista.

Ab Ekorosk Oy:n hallitus esittää, että tarvetta siirtyä kunnan kilpailuttamaan kuljetusjärjestelmään lietteenkuljetuksien osalta ei tällä hetkellä ole, mutta asia tulisi ottaa uuteen käsittelyyn muutaman vuoden kuluttua, kun käytössä on enemmän kokemusta siitä kuinka lietteenkäsittely toimii kokonaisuudessaan.

6 YMPÄRISTÖ

Pohjanmaan jätelautakunta ei ole tehnyt erillistä selvitystä eri kuljetusjärjestelmien vaikutusta liikennemääriin ja ympäristöpäästöihin, osittain kotitalouksien lietekaivotyhjennyksien puutteellisten rekisteritietojen takia ja osittain lietekaivotyhjennysten poikkeavuudesta verrattuna kiinteistöillä tapahtuvien tavanomaisten jäteastioiden tyhjennyksiin. Yleinen käsitys on, että eri kuljetusjärjestelmien väliset ympäristöpäästömäärät lietteenkuljetuksien osalta eivät juuri poikkea toisistaan. Käsitys selittyy tyhjennyksien rajoitetulla määrällä jota voi suorittaa imuautolla ennen kuin ajoneuvoa pitää tyhjentää lietteen vastaanottoaikalla. Imuautojen tai lietekärryjen säiliöiden tilavuudet ovat yleensä 10-14 m³, eli keskimäärin 2-4 lietekaivotyhjennyksen verran.

Osalla isommista kuljetusyhtiöillä on käytössään ajoneuvokohtaiset ajotietokoneet, joiden avulla lietekaivotyhjennyksien ajoreitit optimoidaan.

7. YRITYSTEN ASEMA

7.1 TOIMIVAT KULJETUSLIIKKEET JA LIETTEENKULJETUSTEN MERKITYS TOIMINNASSA

Toiminta-alueella työskentelee 41 rekisteröityä kuljetusliikettä, jotka suorittavat lietekaivojen tyhjennyksiä ja lietteenkuljetukset asuinkiinteistöistä ja julkisyhteisöiltä.

Pohjanmaan jätelautakunnan on pyytänyt lietteenkuljetusyhtiöitä lausumaan mielipiteensä kuljetusjärjestelmistä. Kaikissa 12 annetussa mielipidelausunnossa, ilmoitetaan että siirtyminen kunnan kilpailuttamaan järjestelmään aiheuttaisi pelkästään haitallisia seurauksia toiminnalle. Kuusi (6) urakoitsijaa lausui, että hävityn urakka-alue kilpailutuksen seurauksena olisi toiminnan lopettaminen.

Kokonaisvaltaista ja objektiivista arviota kuljetusliikkeiden nykyisestä elinvoimasta on vaikea antaa, koska useimmilla kuljetusliikkeillä on muuta kuljetustoimintaa tai elinkeinon harjoittamista lietekaivojen tyhjennyksien lisäksi. Asumisen lietteenkuljetuksien merkitys yksittäisen yrityksen liikevaihtoon toimialueella arvioidaan vaihtelevan 5-90 % välillä. Ilmeistä on, että mahdollisella kunnallisella kilpailutuksella olisi negatiivinen vaikutus niitten yritysten kohdalla jotka jäisivät ilman urakka-alueita.

7.2 MAHDOLLISTEN UUSIEN YRITYSTEN MUODOSTUMINEN JA YRITYSTEN LOPETTAMINEN SEURAUKSENA SIIRTYMISESTÄ KUNNAN JÄRJESTÄMÄÄN LIETTEENKULJETUKSEEN

Siirtyminen kunnan järjestämään lietteenkuljetukseen, missä pienet urakka-alueet kilpailutetaan eri kalenterivuosina viiden vuoden kestoisina urakoina, mahdollisine 1-2 optiovuodella, avaa markkinan uusille yrityksille.

Nykyisten yritysten toiminnan lakkauttaminen tai toiminnan uudelleen järjestely, kunnan järjestämän lietteenkuljetukseen siirtymisen seurauksena voidaan pitää selvyytensä. Vaikutukset nykyisiin toimijoihin olisivat kuitenkin erilaiset, osittain johtuen kuljetusyhtiöiden kuljetuskalustoon tehtyjen investointien eroavuuksiin.

Hankintamenettelyllä, joka tukee myös pieniä paikallisia kuljetusyrityksiä, voidaan minimoida negatiiviset vaikutukset nykyisten kuljetusyrityksien toimintaan. Vaikutusten minimointia voidaan saavuttaa esimerkiksi päättämällä, että urakka-alueita on riittävän monta, urakkasopimukset ovat ajallisesti riittävän pitkät sekä eri urakka-alueiden kilpailutukset ovat ajallisesti hajautettuja.¹⁰

¹⁰ Mälkönen, V, Tukiainen, J. 2010. Jättekuljetuksen sopimusmallien yritysvaikutukset, Valmisteluraportti 1, Valtion Taloudellinen Tutkimuskeskus (VATT)

7.3 VAIKUTUS TYÖLLISYYTEEN

Pohjanmaan jätelautakunnan päätös, joka merkitsisi siirtymistä kunnan järjestämään lietteenkuljetukseen, vaikuttanee välittömästi työllisyyteen ennen siirtymäajan umpeutumista (vähintään 3, enimmillään 5 vuotta) siten että uusien kuljettajien työsuhteet olisivat ainoastaan määräaikaiset.

Kuljetusyritysten antamien tietojen perusteella johtaisi epäsuotuisa kilpailutus keski-suurelle kuljetusyritykselle 2-3 työntekijän irtisanomiseen.

Kunnan järjestämä lietteenkuljetusjärjestelmän kokonaisvaikutukset työllisyyteen riippuu osittain kilpalettujen urakka-alueiden lukumäärään. Kunnallisessa kilpailutuksessa olisi todennäköistä, että toiminta-alue jaettaisiin vähintään 10-15 urakka-alueeseen. Kokkolan poikkeavasta jätevesiviemärointi ratkaisusta johtuen, olisi pelkästään Kokkolan alue jaettu arvioltaan vähintään 4-5 urakka-alueeseen.

8. YHTEENVETO JA LOPPUPÄÄTELMÄT

Jätelain 37 § pykälässä määrätyt ehdot kiinteistön haltijan järjestämälle lietteenkuljetukselle täyttyvät Pohjanmaan jätelautakunnan toiminta-alueella sen tiedon perusteella mitä on ollut käytettävissä tähän raportin laatimiseen.

Tulee huomioida, että käytettävissä oleva kiinteistöjen liete-kaivorekisteritiedot ovat vielä puutteelliset. Tästä johtuen lietteenkuljetusjärjestelmien ympäristövaikutukset esitetään tässä selvityksessä ainoastaan yleisellä tasolla, ilman viittauksia erilliseen tausta-aineistoon.

9. LIITTEET

1. Pohjanmaan jätelautakunta, Toimialueen lietteenkäsittelysuunnitelma
2. Ab Ekorosk Oy:n lausunto lietteenkuljetusten kuljetusjärjestelmästä
3. Lietteenkuljetusyritysten mielipiteen kuljetusjärjestelmästä
4. Kuntien viranhaltijoiden vastaukset Pohjanmaan jätelautakunnan kyselyyn.